

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.ДРАГОМАНОВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор НПУ ім. М.Драгоманова
академік _____ **В.П.Андрущенко**
«__» _____ 2021 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**
для вступників на освітньо-наукову програму
«Філософська антропологія» підготовки фахівців PhD доктор філософії із спеціальності
033 «Філософія»

Вступники на програму підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності «Філософія» складають усний іспит з «філософської антропології» та готують письмово дослідницьку пропозицію.

Білеті розроблені на основі програми для вступників до аспірантури відповідно до правил прийому Національного педагогічного університету ім. М.Драгоманова.

Метою програми вступного іспиту є оцінювання рівня знань з філософської антропології, розуміння питань сутності людини, загальної теоретико-методологічної підготовки та вміння вступником до аспірантури на спеціальність 033 «Філософія» використати наявні знання для пояснення проблем філософії людини.

Критерії оцінювання відповіді вступника за питаннями білету здійснюються сумарно з дослідною пропозицією за 100-бальною шкалою за такою пропорцією:

усна відповідь іспиту – максимально 100 балів (20 балів за кожне з трьох питань білету).

дослідницька пропозиція – максимально 40 балів.

Оцінювання вступника відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 17 з табл. 1.

Оцінка національна	Рейтинг вступника, бали
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	0–59

Критерії оцінювання відповіді вступника на питання білету:

18–20 балів відповідають таким вимогам: продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; показано творчі здібності у процесі викладу проблеми; проаналізовано увесь необхідний для викладу проблеми перелік категорій; засвідчено вміння користуватися методами філософсько-антропологічного дослідження; розуміння наявних у сучасному соціокультурному бутті проблем людини та окреслено шляхи їхнього вирішення.

14–18 бали відповідають таким вимогам: не виконано хоча б одна з вимог для отримання найвищого балу (23-25); чи допущені помилки під час наведення аргументації чи посилання на літературу, що впливає на логіку та висновки під час відповіді.

10–14 балів відповідають таким вимогам: не виконано три вимоги для отримання найвищого балу (23-25); зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не є правильними чи загальновизнаними за відсутності у відповіді доказів і раціональних аргументів на їхню користь.

0–10 балів відповідають таким вимогам: не виконано три і більше вимог для отримання найвищого балу (23-25) та допущені значимі помилки під час відповіді, внаслідок чого вступник прийшов до неправильних висновків або ж висловлював свою

позицію апелюючи тільки до власних переконань, а не авторитетних джерел; зміст відповіді демонструє незнання вступником необхідного для подальшої наукової роботи історико-філософського матеріалу.

Дослідницька пропозиція – це науковий текст, підготовлений вступником, в якому обґрунтовується тематика його майбутнього дисертаційного дослідження, вказується його актуальність, стан розробки проблеми та перспективи подальшого дослідження тощо. Дослідницька пропозиція має містити назву дослідження, анотацію дослідження (до 500 слів викладу проблеми та запропонованих шляхів її розв'язання з ключовими словами) загальний опис дослідження (актуальність обраної теми, обґрунтування наукової новизни, теоретична значущість, мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження, очікувані результати, аналітичний огляд наукових праць за темою дослідження, методологія та методи дослідження, план реалізації дослідження за роками, список літератури (від 20 позицій).

Дослідницька пропозиція – це не реферативний виклад наукової проблеми, а підтвердження розуміння вступником перспективності обраної ним ідеї, ступеню обґрунтованості, обізнаності з предметом власного наукового вибору та ступенем його дослідження. Дослідницька пропозиція вступника в обов'язковому порядку візується передбачуваним науковим керівником та завідувачем кафедри.

Дослідницька пропозиція розглядається як необхідна складова оцінювання вступного випробування з філософської антропології, а тому оцінюється очікуваним членами екзаменаційної комісії Національного педагогічного університету на вступному іспиті з філософської антропології як його складова за таким критеріями (максимальна оцінка – 40 балів).

Критерії оцінювання дослідницької пропозиції:

30-40 балів відповідає таким вимогам: заявлена вступником наукова проблема є актуальною та недостатньо розробленою в українській соціогуманітарній науці; у роботі представлено ґрунтовний та всебічний огляд наявних сьогодні досліджень та проаналізовано ідеї, пов'язані з заявленою проблемою; автор продемонстрував спроможність формулювати власні аргументовані гіпотези, визначати перспективи теми та робити власні аргументовані висновки. Текст дослідницької пропозиції містить усі необхідні компоненти та змістові частини. Заявлені у пропозиції положення не повторюються і не суперечать одне одному, а всі твердження підкріплені фактичним матеріалом.

10-30 балів відповідають наступним вимогам: пропонується у дослідженні проблема не є новою, але вступник представив нові її аспекти або запропонував нові методи дослідження, тим самим окресливши своєрідність свого дослідження. Огляд літератури з проблематики дослідження є послідовним переліком праць, які супроводжуються поодинокими коментарями та зауваженнями автора. Структура тексту дослідницької пропозиції загалом логічна, проте окремі необхідні компоненти відсутні. У пропозиції зустрічаються недостатньо аргументовані положення та висновки, існують огріхи у логіці викладу, повторюваність окремих положень або що. Є фактологічні помилки.

0–10 балів відповідають таким вимогам: заявлена проблема та методи її дослідження не нові, а аргументи на користь обраної тематики дискусійні. Огляд літератури – є механічним переліком імен та/чи праць дослідників, які зверталися до вивчення заявленої проблеми. Виклад основного змісту здійснено без системи, окремі компоненти роботи відсутні, наявні повтори, стилістичні огріхи, суперечливі положення та повтори тощо. Наукова пропозиція характеризується реферативністю.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ»

Тема 1. Філософська антропологія, її походження, проблематика та функції.

Місце філософської антропології в структурі філософського знання.

Філософська антропологія в контексті інших розділів філософії. Засновники філософської антропології (М.Шелер і Г.Плеснер). Виникнення «філософської антропології» як окремого напрямку та традиції (А. Гелен, Е. Ротхаккер). Зв'язок філософської антропології з дослідженнями у сфері релігії, науки та міфології. Зв'язок філософської антропології з дослідженнями у сфері мистецтва, моралі і права. Метафізика та філософська антропологія. Передісторія сучасної філософської антропології на межі XIX-XX століть (К. Маркс, Ф. Ніцше, В. Дільтей). Сучасний статус філософської антропології як трансцендентальної антропології. Переосмислення метафізичних засад антропології: антропологія та онтологія (М. Шелер, М. Гайдеггер). Насущність осягнення таїни людського. Спосіб осмислення людини, в якому реалізовується спроба торкнутися людської сутності. Різні роди антропології. Неспеціалізованість людини і двоїстість людини як сфера філософської антропології. Запитування філософської антропології: загадковість людини для самої себе, відмінність людини від інших живих істот. Абсолютизація виявів людини. Справжня позиція людини. Історичні уявлення про людину (*zoo politicos, homo sapiens, homo faber, sapiens–demens, Animal rationale, tool making animal, symboli-cum*). Міра осягнення питання *що таке людина?* Парадоксальний спосіб буття людини.

Рекомендовані першоджерела:

1. Гелен Арнольд. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
2. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року. Маркс К., Енгельс Ф. З ранніх творів. Київ. 1984.
3. Плеснер Гельмут. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 486.
4. Філософська антропологія: екзистенціальні проблем. НАН України; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. Київ, 2000.
5. Шелер М. Сутність моральної особистості. Пер. з нім. М. Култаєвої. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 9-30.
6. Шелер Макс. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 719- 742 с.
7. Gehlen A. Studien zur Anthropologie und Soziologie. Neuwied Luchterhand, 1963. 355 р.

Тема 2. Природні та метафізичні виміри людини.

Версії антропогенезу. Релігійна версія походження людини. Незапрограмованість людини Богом. Людина як образ і подоба Божа. Природничо-наукові версії походження людини. Натуралістична концепція Ч.Дарвіна. Людина як результат природного відбору. Трудова версія походження людини. Символічні версії походження людини. Супранатуралістичні версії походження людини. Космічна версія походження людини. Стадія ноосфери. Природа і свобода. Закриті прояви людини. Тіло і плоть. Біологічно-психічні виміри людини. Буття людини, як колективної істоти. Залежність людини від природи. Стихійність людини. Кінцевість людського. Масовість в житті людини. Властивості людини. Інстинкт та інтелект як атрибутивні риси психофізичної сутності людини. Поведінка та інстинкти. Про демаркацію інстинктів та розуму. Несподіваність і неконтрольованість людини. Унікальність людини. Присутність людини. Споконвічність людини. Фундаментальне в людині. Людина як «громадянин двох світів». Необхідність співіснування полярних якостей в людині. Людина як психо-тілесна матерія. Людина як трансцендентальна істота. Макрокосмічність та мікрокосмічність людини. Роль загальнолюдського та індивідуального в людині. Людство.

Рекомендовані першоджерела:

1. Кант І. Антропологія з прагматичного погляду. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://weblib.pp.ua/sochineniya-shesti-tomah174.html>
2. Сузнєль А. Символіка людського тіла. Київ : Знання-Прес, 2003. 566 с.
3. Тейяр де Шарден. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 630.
4. Darwin Ch. Origin of Species. HarperCollins Publishers. 2011. 192 p.
5. Teilhard de Chardin P. Le Phénomène humain. Divers Sagesses. 2007. 320 p.

Тема 3. Про сутність та існування людини.

Сутність людини. Міра осягнення сутності людського. Існування людини. Прояви наявних характеристик людини. Парадоксальний характер духу і плоті. Простір, що обмежує духовні здібності людини. Світ наявного буття. Зовнішній світ. Підстави людини. Буття абсолютного прояву людської сутності. Спосіб самоздійснення людини. Особливе відношення, або внутрішній світ. Дуалізм зовнішнього і внутрішнього світів. Характеристики протяжності (дихотомії) і мислення (безумовності). Орієнтація природи на закон світу, свободи на закон думки. Дискретність матеріального і повнота духовного. Повсякденне і особливе в людині. Амбівалентність буття сутності людини. Сутність як даність. Погляд на сутність як об'єкт. Обмеження сутності фактом. Фаталістичне відношення до дійсності. Гальмування розвитку людини до рівня особистості. Сутність як душа. Погляд на сутність суб'єкт. Внутрішній світ людини як хиткий, мінливий і випадковий. Людина як примхлива реальність. Догматизація внутрішнього світу. Форсування розвитку людини до рівня особистості. Душа, дух, духовний світ. Дух як субстанція. Дух як акциденція. Дух в собі і дух при іншому. Індивідуальна своєрідність внутрішнього світу людини. Духовність як підстава людини і світу, єдине, провідник, що відмічає здібність людини до творення себе і світу.

Рекомендовані першоджерела

1. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу. Київ : Основи, 2004. 548 с.
2. Г'юм Д. Трактат про людську природу. Київ : Всесвіт. 2003. 552с.
3. Декарт Р. Метафізичні розмисли. Київ : Юніверс, 2000. 304 с.
4. Крымский С. В. Контуры духовности: Новые контексты идентификации. Вопросы философии. 1992. № 12. С. 21–28.
5. Пікко делла Мірандола. Дж. Промова про гідність людини. Пер. з лат. Назарія Назарова. Всесвіт. 2013. № 11-12. С. 44-64.
6. Фромм Е. Революція надії. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.

Тема 4. Есенційні та екзистенціальні виміри людського.

Есенційний критерій людськості. Місце людини в світі. Феномен «Я» і його проблематика. «Я» і «Ти». Діалогічність буття людини. «Ми» (М.Гайдеггер). Межі і можливості діалогу. Особистісні переживання і хвилювання за іншого. Віра. Віруюча і невіруюча людина. Довіра – впевненість – надія. Недовірлива людина. Невпевнена людина. Безнадійна людина. Міри осмислення засобів розформування есенційного простору людини. Свобода. Вольові зусилля людини. Злочин і злочинність. Покарання. Доброчинність і творення добра. Смысл. Безглуздя. Абсурд. Розкутий суб'єкт. Любов. Взаємини. Акт займання. Близькість – віддалення – дистанція. Страждання. Людській біль і біль за людину. Смуток. Беззахисність людини. Безпечна людина. Провина. Сором. Розплата і спокутування. Жаль. Смуток. Каяття. Смерть і безсмертя. Живий зв'язок смерті і безсмертя. Вмирання людського. Кінцевість в безкінечність. Актуальне і потенціальне безсмертя. Екзистенціальний критерій людськості. Життя і існування. Життєвий порив. Справжнє життя і життя справжнім. Буденність. Побутовість. Турбота і піклування. Тривога. Відчай. «Зависання над порожнечею» С.К'єркегор. Страх. Туга. Проблема людського щастя. Справжнє і штучне щастя. Творення щастя. Нещаслива людина. Нещасна людина. Байдужість. «Погранична ситуація» (К.Ясперс). Бунтівна людина. Сторонній. Чужий.

Рекомендовані першоджерела

1. Аврелій Августин Сповідь. Пер. В. Бойко. Харків : Фоліо, 2011. 346 с.
2. Андрос Є.І. Відчуження та некласична раціональність. Відчуження: минувшість і сьогодення. Київ : Наукова думка, 1995.
3. Бубер М. Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням. Київ : Дух і літера, 2012. 272 с.
4. Вальденфельс Б. Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого. Київ: ППС-2002, 2004. 206 с.
5. Свобода: сучасні виміри та альтернативи. В. Лях, В. Пазенок, К. Райда. Київ: Український Центр духовної культури, 2004. 486 с.
6. Попович М. Раціональність і виміри людського буття. Київ: Сфера, 1997. 290 с.
7. Camus A. The Outsider. London : Penguin. 2010.

Тема 5. Творчість і самотворення людини. Досвід трансцендування.

Досвід трансцендування. Трансценденталії. Трансцендентне та іманентне. Вихід за межі свідомості. Вихід з наявного у невидиме. Акт попадання в незвідане. Прагнення невідомого. Туга за потойбіччям. Досвід споглядання безумовності. Граничне занурення в мислення. Досвід пізнання Неосяжного. Невідчуване знання. Осмислення «більшого за

себе». Вірність власного положення. Ідентичність і самоідентичність. Динаміка ідентичності. Свідомість і самосвідомість. Сфера свідомості. Стани свідомості. Структура свідомості. Усвідомлення. Розуміння і розумність. Автор. Смерть автора (Р.Барт). Письмо і письменництво. Споглядання. Філософський містицизм – художник, поетичний геній (Новаліс). Оригінальність і копіювання в процесі творчості. Творчість. Творення. Творець і створене. Геній і талант. Процес і продукт людської діяльності. Витвір і вичинка. Імагінація. Імагінативний реалізм (Я.Голосовкер). Уява і фантазія. Фантастичне і містичне. Ілюзія та реальність. Хибність і правдивість відтворення. Самотворення і самовідтворення. Влаштування і підпорядкування. Уявна людина. Вигадана людина. Диво творення і творення дива. «Виправителі людства» (Ф.Ніцше). Критика. Критичне мислення. Креація. Креативне мислення. Творення зі смыслом і безглузде діяння. Гра. Й. Хейзінга «Homo ludens».

Рекомендовані першоджерела:

1. Бергсон А. Творча еволюція. Абетка. 2019. 384 с.
2. Барт Ролан. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
3. Барт або Втрата. Володимир Єрмоленко. Далекі близькі. Есеї з філософії та літератури. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. с. 205–226.
4. Бичко І. В. Дев'ять тез про свободу. Філософсько-антропологічні студії-2002. Київ: Стило, 2005. С. 5-22.
5. Гейзінга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. Київ : Основи. 1994.
6. Ніцше Ф. Шопенгауер як вихователь. Сутінки ідолів. Харків : Фоліо. 2020. 187 с.

Тема 6. Людина і особистість.

Людина як незбагнена істота. В який спосіб ми дані собі? Особистість. Особливе місце в людині. Людина як подія. Індивід-індивідуальність-особистість. Лице і лик. Натовп. Імпульс діяння «від себе». Сам і самість. Самотність. Усамітнення-ізоляція-самотність. Буття наодинці. Заборона мислити замість себе. Мужність думання собою. Ініціатива. Вакансія. Тюрма: позбавлення свободи. Поневолена людина. Ув'язнення. Вирок. Наглядач і переслідування. Слухняна людина. Звільнена людина. Сповідь. Сповідальність і плітки. Приховування особливого. Дивакуватість. Брехливість і наклеп. Простір тиранії. Самотність тирана. Сутність тирана. Господар і раб. Панування і підкорення. Піднесення. Слава, похвала, лестоші. Падіння кумирів. Ідоли. Вчинок думання. Думка як вчинок. Понадмірність власного. Особистісне зусилля. Зусилля і насилля. Жертва і жертвність. Віктимність. Творення себе об'єктом нещастя. Ресементуюча людина. Творення ворога. Втеча від відповідальності. Помста. Нейтралізація особистісного. Вибагливість відношення до іншого. Управління через стандарт. Керівництво і контроль. Зведення іншого до свого розуміння світу. Приниження. Образа, ганьба, знеславлення. Акт прощення. Ущільнення особистісного простору. Знелюднення людини. Запізнення. Гонка. Темп збування присутності людини. Почуття власної гідності. Гідне мислення людини (Б.Паскаль). Персона. Роздвоєність та цілісність персони.

Рекомендовані першоджерела:

1. Арендт Х. Банальність зла. Суд над Айхманом в Єрусалимі. Пер. з англ. А. Котенко. Дух і Літера. 2013. 367 с.
2. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас. Вибрані твори». Київ : Основи, 1994. С. 15-139.
3. Ортега-і-Гасет Хосе. Роздуми про Дона Кіхота. Пер. з ісп. Галини Верби. Київ : Дух і літера. 2012.
4. Паскал Б. Думки. Пер.з фр. О.Хома. Київ : Дух і літера. 2009.
5. Тейлор Ч. Джерела себе. Творення новочасової ідентичності. Київ : Дух і літера, 2005. 696 с.
6. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. Основи, 1998. 392 с.
7. Aganben G. Homo Sacer. Sovereign Power and Bare Life. Meridian: crossing aesthetics, 1998. 228 p.

Тема 7. Призначення і унікальність людини.

Доля людини як мислячої сутності. Рокова людина. Улюбленець долі. Фатум. Фортуна. Напередвизначення людини (А.Августин). Напередвизначення і самовизначення. Всеєдність. Єдине. Одиниця-об'єднання-єднання. Об'ємлююче (К.Ясперс) – трансцендентне в іманентному. Визнання людини. Незамінність людини. Досвід самостійної праці. Спільне і відмінне в людях. Повноцінне і неповноцінне в людині. Сингулярність. Сингулярна множинність. Неповторне. Урок. Унікальність. Зникання і щезнення. Те, що не зникає. «Друге народження». Неповторність особистісних вчинків. Стихийне повторення банальності. Унікальність і повторення. Відсутність унікальності. Пересічна людина. Замінність людини. Втрата моменту. Однаковість. Безглузде одноманіття і необхідність відтворення. Зберігання того, що гідне повторення. Повернення. Ностальгія. Те саме. Виключне. Інше. Різниця. Дискретність. Розрив поступовості. Начало новітнього. Онтологічна зупинка. Потік. Уніфікація і стандартизація людського. Повторення за іншим – наслідування. Одержимість різниці. Узагальнення і зрощення. Прихильність і приставання. Відчуження. Акт подолання людського. Зняття людини в людині. Надлюдське. Співвідношення «тесамості» та «іншого» (Кузанець). Досвід вішання на людину того, на що вішають людину. Хрест. Еквівалент людини. Неможливість уникання належного. Належність незворотного. «Одновимірна людина» (Г.Маркузе). Марнота. Нікчемність повторення. Переосмислення.

Рекомендовані першоджерела

1. Маркузе Т. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.
2. Марсель Г. Прологомени до метафізики надії. Київ : Видавничий дім «КМ Academia», Українське вид-во «Пульсарі», 1999. 320 с.
3. Масуда Й. Гіпотеза про генезис Homo intelignens. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.
4. Основи теорії гендеру. Київ : Видавництво «К.І.С.», 2004. 536 с.
5. Ясперс Карл. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 736. - 742 с.
6. Ясперс К. Філософська вера. Смысл и назначение истории. М. : Республика, 1994. С. 420–508.

Тема 8. Питання смислу людського буття.

Смисл людського буття. Орієнтація людини на правильність. Смисл і абсурд. Логос свободи. Інтерес як конститuant життєдіяльності розумної істоти. Прояви інтересу. Цікавість та зацікавленість. Нецікаве. Культурна та цивілізована людина. Специфіка інструментальної діяльності. Суб'єкт-об'єктна парадигма інструментальної діяльності. Конструювання. Настанова на оволодіння дійсністю. Цілераціональність та роль знаряддєвості. Особливості комунікативної діяльності. Спонтанний характер комунікативних порядків.. Специфіка посередників в комунікації. Комунікативний інтерес та розуміння. Роль мови, традиції, норми, цінності і т.д. Відкритість комунікації. Комунікація та громадський стан сучасного суспільства. Людина як «людина світу». Інформація. Вплив інформаційних введів на свідомість людини. Новини. Екранна людина. Техніка. Людина перед стіною небачених технологічних досягнень. Тотальний технократизм епохи. Смисл та символ. Подвійність символу. Квазіінструментальність символу. Роль символічних форм в розумінні, витлумаченні та артикуляції життєвого світу. Унікальність смислу та універсальність цінності. Роль цінності в задаванні універсальної ситуації розуміння. Ефект «надчуттєвої дії» цінностей. Квазіінстинктивний прояв цінностей. Первинне переживання цінностей в емоційних прагненнях. Формалізм та максималізм імперативного задавання цінностей.

Рекомендовані першоджерела

1. Арістотель. Нікомахова етика. Арістотель. епр. з давньогрецької, коментарі В. Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс, 2002.
2. Дельоз Ж., Гаттарі Ф. Капіталізм та шизофренія: анти-Едіп. Київ: СІНТО, 1996. 246 с.
3. Кримський С. Запити філософських смислів. Київ : Парапан, 2004. 238 с.
4. Морріс Г. Татуювальни у Аушвіці. Книголав, 2018. 240 с.
5. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Київ: Основи; Дніпро, 1993. 414 с.
6. Слотердайк П. Критика цинічного розуму. Пер. з нім. А. Богачев. Київ : ТанDEM, 2002. 544 с.
7. Фрідмен Т. Лексус і олівкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Пер. з англ. Львів : Журнал «І», 2002. 626 с.
8. Kierkegaard S. Sickness Unto Death. London : Penguin, 1989. 208 с.

Література:

Навчальні посібники:

1. Бойченко О.І. Філософська антропологія давнього Китаю. – К., 2003.
2. Булатов М.О., Загороднюк В.П., Малєєв К.С., Солонько Л.А. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи. – К.: Стилос, 2001.
3. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навч. посібник. Національний аграрний ун-т. К. , 2007.
4. Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми. НАН України; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. К. , 2000.
5. Філософська антропологія в контексті сучасної епохи. Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. К. , 2011.
6. Філософія. Курс лекцій: Навчальний посібник. (В.Г. Табачковський, та ін.). Київ: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
7. Філософія: світ людини. Курс лекцій. (В.Г. Табачковський, та ін.). Київ : Либідь, 2013. 430 с.

Першоджерела:

1. Аврелій Августин Сповідь. Пер. В. Бойко. Харків : Фоліо, 2011. 346 с.
2. Андрос Є.І. Відчуження та некласична раціональність. Відчуження: минувшість і сьогодення. Київ : Наукова думка, 1995.
3. Арндт Х. Банальність зла. Суд над Айхманом в Єрусалимі. Пер. з англ. А. Котенко. Дух і Літера. 2013. 367 с.
4. Арістотель. Нікомахова етика. Арістотель. епр. з давньогрецької, коментарі В. Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс, 2002.
5. Барт Ролан. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
6. Барт або Втрата. Володимир Єрмоленко. Далекі близькі. Есеї з філософії та літератури. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. с. 205–226.
7. Бергсон А. Творча еволюція. Абетка. 2019. 384 с.
8. Бичко І. В. Дев'ять тез про свободу. Філософсько-антропологічні студії-2002. Київ: Стило, 2005. С. 5-22.
9. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. – К.: Основи, 2004. – 230 с.
10. Больнов Отто Фрідріх. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
11. Больнов Отто Фрідріх. Філософська антропологія та її методичні принципи. Пер. з нім. А. Гордієнка. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 95-111.
12. Бубер М. Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням. Київ : Дух і літера, 2012. 272 с.
13. Бурдьє П. Экономическая антропология: курс лекций в Коллеж де Франс (1992-1993). Пер. с фр. Д. Красечкина. М. : Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2018.
14. Вальденфельс Б. Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого. Київ : ППС-2002, 2004. 206 с.
15. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії. Пер. з нім. А. Дахнія. Львів: Астролябія, 2006. 416 с.
16. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Київ : Основи, 2004.
17. Гейзінга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. Київ : Основи. 1994.
18. Гелен Арнольд. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
19. Голосовкер Я. Э. Имагинативный абсолют. [электронный ресурс]. режим доступа: http://ec-dejavu.ru/p/Publ_Golosov_Imag.html
20. Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. Київ: Наукова думка, 2010. 352 с.
21. Г'юм Д. Трактат про людську природу. Київ : Всесвіт. 2003. 552с.
22. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Київ : Юніверс, 2000.
23. Дельоз Ж., Гаттарі Ф. Капіталізм та шизофренія: анти-Едіп. Київ: СІНТО, 1996. 246 с.
24. Кальвіно І. Наші предки. Пер. з італ. А. Перепада. Харків : Фоліо, 2008.
25. Камю А. Бунтующий человек. М., 1990.

26. Кант І. Антропологія з прагматичного погляду. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://weblib.pp.ua/sochineniya-shesti-tomah174.html>
27. Кримський С. Запити філософських смислів. Київ : Парапан, 2004. 238 с.
28. Кьеркегор С. Страх и трепет – М., 1998.
29. Кьеркегор С. Евангелие страданий. – М., 2011.
30. Кьеркегор С. Болезнь к смерти. – М.: Акад. проект, 2012.
31. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з французької Зоя Борисюк. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997. 387 с.
32. Лютий Т. Ніцше. Самоперевершення. Київ : Темпора, 2016. 978 с.
33. Лютий Т., Ярош О. Ідеологія: матриця ілюзій, дискурсів і влади. К. : НаУКМА, 2016. 198 с.
34. Мамардашвили М.К. Проблема человека в философии. О человеческом в человеке. М., 1991.
35. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року. Маркс К., Енгельс Ф. З ранніх творів. Київ. 1984.
36. Маркузе Т. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.
37. Марсель Г. Прологомени до метафізики надії. Київ : Видавничий дім «КМ Academia», Українське вид-во «Пульсарі», 1999. 320 с.
38. Масуда Й. Гіпотеза про генезис Homo inteligenс. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.
39. Мень О. Син людський. Київ : Свічадо, 2015.
40. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. К., 2001.
41. Монтень М. Проби. Харків. : Фоліо, 2012. 448 с.
42. Морріс Г. Татуювальник Аушвіцу. Книголав, 2018. 240 с.
43. Мунье Еммануель. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 402.
44. Ніцше Ф. По той бік добра і зла: Прелюдія до філософії майбутнього. Львів : Літопис, 2002. 320 с.
45. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Київ: Основи; Дніпро, 1993. 414 с.
46. Ніцше Ф. Шопенгауер як вихователь. Сутінки ідолів. Харків : Фоліо. 2020. 187 с. Пікко делла Мірандола. Дж. Промова про гідність людини. Пер. з лат. Назарія Назарова. Всесвіт. 2013. № 11-12. С. 44-64.
8. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас . Вибрані твори». Київ : Основи, 1994. С. 15-139.
47. Ортега-і-Гассет Хосе. Роздуми про Дона Кіхота. Пер. з ісп. Галини Верби. Київ : Дух і літера. 2012.
48. Основи теорії гендеру. Київ : Видавництво «К.І.С.», 2004. 536 с.
49. Паскаль Б. Думки. Пер.з фр. О.Хома. Київ : Дух і літера. 2009.
50. Плеснер Гельмут. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 486.
51. Плесснер Х. Ступени органического и человек. Проблема человека в западной философии. М., 1988.
52. Платон. Держава. Платон – Дзвінка Коваль (пер. з давньогр.). Київ : Основи, 2005.
53. Попович М. Раціональність і виміри людського буття. Київ: Сфера, 1997. 290 с.
54. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. І. У полоні Платонових чарів. Пер. з англ. Олександр Коваленко. Київ : «Основи», 1994. 444 с.

55. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. II. Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та послідовники. Пер. з англ. Олександр Буценко. Київ : «Основи», 1994. 494 с.
56. Ротхакер, Еріх. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 557.
57. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – это гуманизм. Сумерки богов. М., 1989.
58. Сартр Ж.-П. Шляхи свободи. Трилогія. Ч. 3: Смерть у душі. Пер. із французької Леонід Кононович. К. : Вид-во Жупанського, 2016. 312 с.
59. Свобода: сучасні виміри та альтернативи. В. Лях, В. Пазенок, К.Райда. Київ: Український Центр духовної культури, 2004. 486 с.
60. Спиноза Б. Краткий трактат о Боге, человеке и его счастье. Избранное. Минск : Попурри, 1999.
61. Сузнель А. Символіка людського тіла. Київ : Знання-Прес, 2003. 566 с.
62. Табачковський В. Г. Проблема «Я–Інший» як осереддя антропологічної рефлексії // Філософія: Світ людини: Курс лекцій. – К.: Либідь, 2003.
63. Табачковський В. Г. Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка в пошуках "неевклідової рефлексивності". Київ : Ін-т філософії НАН України. Київ : ПАРАПАН, 2005. 432 с.
64. Табачковський В. Г. Людина в есенційних та екзистенційних вимірах. Ін-т філософії НАН України. Київ : Наук. думка, 2004. 246 с.
65. Табачковський В. Г. У пошуках невтраченого часу: нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників. Київ : ПАРАПАН, 2002. 300 с.
66. Табачковський В.Г. Феномен відчуження крізь призму перевтілених форм людського світо відношення. Відчуження: минувшість і сьогодення. Київ : Наукова думка, 1995.
67. Табачковський В.Г. Філософсько-антропологічне питання про сутність людини у координатах постмодерну. Колізії антропологічного розмислу. Київ: Парапан, 2002.
68. Тейлор Ч. Джерела себе. Творення новочасової ідентичності. Київ : Дух і літера, 2005. 696 с.
69. Тейяр де Шарден. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 630.
70. Шелер М. Сутність моральної особистості. Пер. з нім. М. Култаєвої. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 9-30.
71. Шелер Макс. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 719- 742 с.
72. Шеллинг Ф.В.Й. Философские исследования о сущности человеческой свободы и связанных с нею предметах. Собрание соч.: В 2 т. М. : Мысль, 1989. Т.2.
73. Фрідмен Т. Лексус і олівкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Пер. з англ. Львів : Журнал «І», 2002. 626 с.
74. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Харків : Клуб сімейного дозвілля. 2014.
75. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. Основи, 1998. 392 с.
76. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. Ф.Фукуяма. Львів : Кальварія, 2005.
77. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. М., 1998.
78. Фромм Е. Революція надії. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. Київ, 1996.

79. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы: На пути к либеральной евгенике? Пер. с нем. М. Л. Хорькова. М. : Весь Мир, 2002.
80. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. М. : Высшая школа, 1991.
81. Шинкарук В. І. Вибрані твори: у 3-х т. Київ, 2003-2004.
82. Юркевич Д. Сердце и его значение в духовной жизни человека. –М.,1992.
83. Ясперс Карл. В. І. Шинкарук (гол. редкол.). Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 736. - 742 с.
84. Ясперс К. Философская вера. Смысл и назначение истории. М. : Республика, 1994. С. 420–508.
85. Aganben G. Homo Sacer. Sovereign Power and Bare Life. Meridian: crossing aesthetics, 1998. 228 p.
86. Bataille G. Erotism. Death and Sensuality. San Francisco : City Lights Books, 1986. 280 p.
87. Camus A. The Outsider. London : Penguin. 2010.
88. Clark B. Sex and death: a reappraisal of human mortality. polity, 2002. 159 p.
89. Darwin Ch. Origin of Species. HarperCollins Publishers. 2011. 192 p.
90. Embodiment and experience. The existential ground of culture and self. Ed. by Thomas J. Csordas. – Cambridge : University Press, 1994. 295 p.
91. Gehlen A. Studien zur Anthropologie und Soziologie. Neuwied Luchterhand, 1963. 355 p.
92. Heidegger M. Introduction to Metaphysics. Trans. by G.Fried. Draft Decemder, 1998. 137 p.
93. Kierkegaard S. Sickness Unto Death. London : Penguin, 1989. 208 c.
94. Klossowski P. Nietzsche and the Vicious Circle. Trans. by Daniel W. Smith – Chicago : The University of Chicago Press; 1997. 282 p.
95. Lingis A. Deathbound Subjectivity. Bloomington and Indianapolis : Indiana University Press. 1989. 211 p.
96. Merleau-Ponty M. The Visible and the Invisible. Evanston : Northwestern University Press, 1968. 282 p.
97. Ricoeur P. Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning, Fort Worth: Texas Christian University Press, 1976.
98. Ricoeur P. The Philosophy of Paul Ricoeur: An Anthology of his Work, edited by Charles E. Reagan and David Stewart, Boston: Beacon Press, 1978.
99. Reynolds Ed. A Treatise of the Passions and Faculties of the Soul of Man. London, 1940. 500 p.
100. Sartre J.-P. Being and Nothigness. Trans. by Hazel E. Barnes. New York : Philosophical Library, 1956. 636 p.
101. Senault J.-F. The Use of the Passions. /Trans. by Henry Earl. London, 1949. 312 p.
102. Teilhard de Chardin P. Le Phénomène humain. Divers Sagesses. 2007. 320 p.
103. Žižek S., F.W.J von Schelling. The Abyss of Freedom. Ages of the World. The Body, in Theory, trans. By J. Norman. Albany : State University of New York Press, 2000. 152 p.

Орієнтовні питання вступного випробування

1. Місце та роль філософської антропології у структурі філософського знання.
2. Основні проблемні вектори філософсько-антропологічних досліджень.
3. Виникнення «філософської антропології» як окремого напрямку та традиції (М. Шелер, А. Гелен, Г. Плеснер, Е. Ротхаккер).

4. Переосмислення метафізичних засад антропології: антропологія та онтологія (М. Шелер, М. Гайдеггер).
5. Абсолютизація виявів людини. Історичні уявлення про людину.
6. Версії антропогенезу.
7. Повсякденне і особливе в людині. Амбівалентність буття сутності людини.
8. Есенціалістське та екзистенціалістське розуміння людини.
9. Інстинкт та інтелект як атрибутивні риси психофізичної сутності людини.
10. Специфіка людського буття в контексті філософсько-антропологічних досліджень XX століття.
11. Поведінка та інстинкти. Про демаркацію інстинктів та розуму.
12. Людина як «громадянин двох світів».
13. Сутність людини. Міра досягнення сутності людського.
14. Існування людини. Прояви наявних характеристик людини.
15. Парадоксальний характер духу і плоті.
16. Сутність як даність. Сутність як душа.
17. Дух-душа-духовність.
18. Дух при собі та дух при іншому.
19. Феномен «Я» і його проблематика.
20. Близькість – віддалення – дистанція.
21. Смерть та безсмертя.
22. Кінцевість людського. Онтологічні виміри людського.
23. Життя та існування. Життєвий порив.
24. Досвід трансцендування. Трансценденталії.
25. Ідентичність і самоідентичність. Динаміка ідентичності.
26. Свідомість і самосвідомість.
27. Творчість і творення. Імагінативний реалізм.
28. Критичне мислення. Креація. Креативне мислення.
29. Усамітнення-ізоляція-самотність. Буття наодинці.
30. Простір тиранії. Сутність тирана.
31. Жертва і жертвовність. Віктимність.
32. Ресементуюча людина. Творення ворога.
33. Знелюднення людини і почуття власної гідності.
34. Догматизація внутрішнього світу людини.
35. Досвід виправлення людського. Ф.Ніцше.
36. Свобода та вільна гра уяви в специфічних мотиваціях людського розуму.
37. Свідомість як акт-вчинок істоти розумної. Вчинок думання.
38. Індивід-індивідуальність-особистість.
39. Онтологічний статус інтересу. Інтерес як конститuant життєдіяльності істоти розумної.
40. Цілераціональність та роль знаряддєвості. Предметність та загально-значимість.
41. Особливості комунікативної діяльності та її розмежування з інструментальною, статус учасників комунікативної діяльності.
42. Життєвий світ та інтенціональні акти свідомості.
43. Свідомість та совість. Інтенціональність та совість.
44. Смысл та символ. Подвійність символу. Квазіінструментальність символу.
45. Унікальність смыслу та універсальність цінності. Роль цінності в задаванні універсальної ситуації розуміння.
46. Індивідуалізація досвіду в контексті історичності. Фактичність та проєктивність в переживанні історичності.
47. Символ та міф в контексті історичності людського існування.
48. Присутність «іншого» у свідомості та бутті.

49. Анонімне та особистісне. Лик та лице.
50. Відчуження та самовідчуження. Невідчуженність людського.
51. Персоналістська спрямованість діалогічності, її прояв у відношенні до природи, людини, Бога. Досвід М. Бубера.
52. Інший як чужий. Первісне відношення до іншого.
53. Самотність та самість. Самотність та відчуження.
54. Розуміння і розумність. Автор. Смерть автора (Р.Барт).
55. Смысл людського буття. Смысл, сенс, абсурд.
56. Напередвизначення людини (А.Августин). Напередвизначення і самовизначення.
57. Одиниця-об'єднання-єднання. Об'єднуюче (К.Ясперс).
58. Повноцінне і неповноцінне в людині. Сингулярність.
59. Унікальність і повторення. Пересічна та оригінальна людина.
60. Зняття людини в людині. Надлюдське.
61. Еквівалент людини. «Одновимірна людина» (Г.Маркузе).
62. Свідоме та несвідоме. Неоднорідність та роздвоєність свідомості. Буття свідомості та самосвідомість.
63. Смысл та інтерес. Цікаве та зацікавленість.
64. Персона. Роздвоєність та цілісність персони в контексті несвідомого.
65. І. Кант «Антропологія з практичної точки зору».
66. Ф. Ніцше «Генеалогія моралі».
67. М. Шелер «Положення людини у космосі».
68. М. Шелер «Ordo amoris».
69. А. Гелен «Про систематику антропології».
70. Роль розвантаження у людському існуванні (за роботою А. Гелена «Про систематику антропології»).
71. Х. Плеснер «Ступені органічного і людина».
72. Гайдеггер про присутність людини.
73. Проблема людини у роботі Е. Кассіра «Дослідження про людину: вступ до філософії людської культури».
74. М. Бубер «Проблема людини».
75. Філософія діалогу М. Бубера (за роботою «Я і Ти»).
76. Робота Ж.-П. Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм».
77. А. Камю «Бунтуюча людина».
78. «Структурна антропологія» К. Леві-Стросса.
79. М. Мерло-Понті «Феноменологія сприйняття».
80. П. Тейяр де Шарден «Феномен людини».
81. Г. Маркузе «Одновимірна людина».
82. Е. Фромм про людське.
83. Людина в мисленні Ж. Бодрійя.
84. М. Фуко «Народження в'язниці».
85. М. Мамардашвілі «Проблема людини у філософії».
86. Й. Хейзінга «Homo ludens».